

DİLİN AFETLERİ

Kitâbu Âfâti'l-Lisân

İMAM GAZZÂLÎ

Çeviri: Osman Bayder

EBU HÂMİD el-GAZZÂLÎ

1058 (H 450) yılında İran sınırlarında yer alan Tus'ta (bugünkü adı Meşhed) dünyaya geldi. Temel öğrenimini Tus'ta ve Cürcân'da gören Gazzâlî sonrasında Nişabur'a giderek Nizamiye Medresesi'ne girdi ve burada İmam'ul-Haremeyn el-Cüveynî'nin öğrencisi oldu. Fıkıh, hilaf, kelim gibi ilimler dışında mantık ve felsefe ilimlerine dair eğitim gördü. Nişabur'da eğitim gördüğü esnada meşhur sûfî Ebû Ali el-Fârmedî'den de ders aldı. 34 yaşındayken Bağdat Nizâmiye Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Bir süre sonra Bağdat'ı ve ders meclisini terk ederek Şam'a, sonrasında Kudüs'e giderek inzivaya çekildi. 1106 yılında tekrar Nişabur'a dönerek Nizamiye Medresesi'nde ders vermeye devam etti. 1109 yılında doğum yeri olan Tus'a geri döndü, 1111 (H 505) yılında burada vefat etti. İslâm tarihi içerisindeki en etkili âlimlerden biri olan Gazzâlî'nin fıkıh, fıkıh usulü, kelim, mantık, felsefe, ahlak gibi alanlarda onlarca eseri vardır.

OSMAN BAYDER

1983 yılında Tatvan/Bitlis'te doğdu. 2006 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini, 2010 yılında aynı üniversitede yüksek lisansını, 2015 yılında Erciyes Üniversitesinde İslam hukuku alanında doktorasını tamamladı. *Kurucu İmama Muhalefetin İmkân ve Sınırı, el-Hidâye: Bir Fıkıh Metninin Haneî Gelenegine Etkisi* isimli kitapları, İslam hukuku alanıyla ilgili çeşitli çalışmaları ve tercüme eserleri bulunmaktadır. Hâlen Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam hukuku alanında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Mukaddime	7
Dil Tehlikesinin Büyüklüğüne ve Susmanın Faziletine Dair	11
Birinci Afet:	
Malayani Konularda Konuşmak	19
İkinci Afet:	
Fuzuli Konuşmak	25
Üçüncü Afet:	
Batıl Sözlere Dalmak	29
Dördüncü Afet:	
Münakaşa ve Cedelleşme	33
Beşinci Afet:	
Husumet [Davalaşmak]	39
Altıncı Afet:	
Yapmacık Konuşma	45
Yedinci Afet:	
Hayasız Konuşma, Sövme ve Ağız Bozukluğu	49
Sekizinci Afet:	
Lanet Okumak	55

Dokuzuncu Afet:	
Şarkı ve Şiir.....	63
Onuncu Afet:	
Mizah.....	67
On Birinci Afet:	
Alay Etmek ve Dalga Geçmek.....	75
On İkinci Afet:	
Sırrı İfşa Etmek.....	79
On Üçüncü Afet:	
Yalan Vaatlerde Bulunmak.....	81
On Dördüncü Afet:	
Konuşmada ve Yeminde Yalan.....	85
On Beşinci Afet:	
Gıybet.....	103
On Altıncı Afet:	
Laf Taşıma.....	137
On Yedinci Afet:	
İki Dilli Olmak.....	147
On Sekizinci Afet:	
Övgü.....	151
On Dokuzuncu Afet:	
Sözlerdeki İnce Hatalardan Gafil Olmak.....	157
Yirminci Afet:	
Avamın, Dini Konulardaki Yersiz Soruları.....	161
Kaynakça.....	165

MUKADDİME

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Hamd olsun o Allah'a ki insanı en güzel şekilde yaratıp ona düzgün bir biçim verdi; ona iman nûrunu ilham edip bu nûrla onu süsledi ve güzelleştirdi; ona kendini ifade etmeyi öğretip onu diğer varlıkların önüne geçirdi, onlara üstün kıldı; kalbine ilmin hazinelerini feyz ederek onu kemale erdirdi. Sonra kendi rahmetinden bir örtü gönderip insanı tamamen örttü; ardından kalbindekini ve aklındakini ifade edebilsin diye ona bir dil bahşetti; bu dil vasıtasıyla kalbinin üzerindeki örtüyü kaldırdı. Böylece elde ettiği ilim ve kendisine bahşedilen konuşma yeteneği sayesinde ihsan edilen nimetlere şükretti, diliyle hamd etti.

Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, tektir, ortağı yoktur. Yine şahadet ederim ki Muhammed, Allah'ın kerem sahibi kıldığı ve yücelttiği kulu ve resûlü'dür; vahyedilmiş bir kitap, ayrıntılarıyla açıklanmış ayetler ve yolları beyan edilmiş bir din ile gönderilen peygamberidir. İnsanlar Allah'ın bir olduğunu ve ondan başka ilah olmadığını söyledikçe Allah ona, ailesine, ashabına ve ondan öncekilere salat eylesin.

Şüphesiz dil, Allah'ın en büyük nimetlerinden ve sanatının hayret verici inceliklerinden biridir. Cüssesi küçük olmasına rağmen itaati de işlediği suçlar da büyüktür. Zira inkâr da iman da

ancak dilin şahadetiyle açığa çıkar. Bunlar ise itaatin ve isyanın en uç noktalarıdır. Dahası; var olan veya olmayan, yaratan veya yaratılan, hayalî veya gerçek, varsayılan veya vehmedilen her ne varsa dil ona ulaşabilir ve onu onaylayarak ya da reddederek hakkında söz söyleyebilir. Bilginin ulaşabildiği her şeyi dil, doğru veya yanlış olarak ifade edebilir. Bilginin ulaşamadığı hiçbir şey ise yoktur. Bu diğer organlarda bulunmayan bir özelliktir. Örneğin göz, renk ve suretlerden başkasına ulaşamaz; kulak, seslerden başkasını algılayamaz; el, cisimlerden başkasına erişemez. Diğer uzuvlar da böyledir.

Dilin sahası çok geniştir. Onu durduracak bir engel yoktur. Alanının bir nihyeti ve sınırı yoktur. Hayırda geniş bir sahası olduğu gibi kötülükte de [sürükleyip götüren] uzun bir kuyruğu vardır. Bu yüzden, dilinin ince tarafını serbest bırakan ve onun dizginlerini salıveren kimseyi şeytan, her meydana sürükler ve yıkılmak üzere olan bir uçurumun kenarına kadar götürür ve nihayet helake sevk eder.

İnsanları yüzüstü cehenneme yuvarlayan, dillerinin biçtiklerinden başkası değildir. Dilin şerrinden ancak Şer'-i Şerifin dizginiyle onu bağlayan kimse kurtulabilir; böylece o, dilini sadece dünya ve ahirette kendisine fayda verecek şeylerde kullanır, yakın hayatında ve geleceğinde zararından korkulan her şeyden onu alıkoyar.

Dili serbest bırakmak konusunda neyin övülüp neyin yerildiğine dair bilgi kapalı ve zordur; bu bilgiyi elde eden kimseler için de onun gereğini yerine getirmek ağır ve meşakkatlidir. Çünkü insan için en itaatsiz organ dildir: Onu serbest bırakmak kişiye bir yorgunluk vermez, hareket ettirip konuşmak külfet doğurmaz. Bu sebeple insanlar, dilin afetlerinden ve gizli zararlarından sakınmak konusunda ve yine tuzak ve ağlarına karşı tedbir almak konusunda gevşek davranırlar. Hâlbuki dil, şeytanın insanı ayartmak için kullandığı en büyük araçtır.

Biz, Allah'ın yardımı ve kolaylaştırmasıyla dilin tüm afetlerini detaylı olarak açıklayacak; tanımlarına, nedenlerine ve yol

açtığı felaketslere teker teker yer vereceğiz. Bunlara karşı sakınmanın yollarını, bunları yeren *haberleri* [hadis] ve *eserleri* [selef-i salihînin sözleri] beyan edeceğiz. İlk olarak susmanın faziletlerinden bahsedecek, ardından dilin şu afetlerini ele alacağız: [1] Malayani konularda konuşmanın afeti. [2] Fuzuli konuşmanın afeti. [3] Batıl sözlere dalmanın afeti. [4] Münakaşa ve cedelleşmenin afeti. [5] Husumetin afeti. [6] Ağzının köşesiyle konuşma, zorlama kafiye ve fesahatli cümleler kullanma, süslü ve sanatlı girişlere başvurma ve kendini hatip sanan gösterişçi söz ustalarının konuştukları gibi konuşmanın afeti. [7] Hayasızca konuşma, sövme ve uygunsuz söz söylemenin afeti. [8] İnsanlara, hayvanlara veya eşyaya lanet etmenin afeti. [9] Şarkı ve şiirin afeti. Ancak hangi türün helal veya haram olduğunu *Semâ' Kitabi'*nda anlattığımız için burada tekrar etmeyeceğiz. [10] Mizahın afeti. [11] Alay etme ve dalga geçmenin afeti. [12] Sırrı ifşa etmenin afeti. [13] Yalan vaatlerde bulunmanın afeti. [14] Konuşma ve yeminde yalan söylemenin afeti. [15] Gıybetin afeti. [16] Söz taşımanın afeti. [17] İki dilli olmanın, yani iki hasım arasında gidip gelerek her birine, hoşuna gidecek sözler söylemenin afeti. [18] Övmenin afeti. [19] Sözlerdeki ince hatalardan, özellikle de Allah Teâlâ'ya, onun sıfatlarına ve dine dair konulardaki hatalardan gafil olmanın afeti. [20] Avamın Allah'ın sıfatları, kelâmı, kelâmının harflerinin kadim mi yoksa mahluk mu olduğu konularında sorduğu soruların afeti. Bu kitapta ele alınacak son afet budur. Dile ilişkin afetler toplamda yirmidir. Allah'tan, minnet ve cömertliği ile güzel bir muvaffakiyet dileriz.